

Francouzi ve stopách našeho Klaudyána?

Luděk Šefrna

UK v Praze, PřF, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Albertov 6, 128 43, Praha 2

Na internetu bylo nedávno zveřejněno první číslo „Bulletin d'histoire environnementale“, které má v budoucnu pravidelně informovat o novinkách z činnosti Evropské společnosti pro environmentální dějiny (ESEH) pro frankofonní odborníky zabývající se touto problematikou a publikovat nové příspěvky a diskuse. A jak se sluší a patří pro první číslo, v editoriale od Stephane Frioux, regionálního reprezentanta ESEH pro frankofonní oblast, a v úvodním slovu současné presidentky ESEH Genevieve Massard-Guilbaud se dozvídáme téměř vše o motivaci a cílech tohoto edičního počínu. Jestliže je jednáci řečí na akcích ESEH angličtina a Francouzi jsou již tradičně zatíženi nechtutí vyjadřovat se v tomto jazyce, bylo zvolení francouzské profesorky do čela tohoto orgánu oceněním nejen jejích aktivit, ale také významu celého prostoru Francie, který skýtá velké množství pramenů pro studia environmentálních dějin. Tento prostor musíme vnímat nejen jako geografický region, který sehrál při formování evropské kultury a evropského hospodářského pokroku velkou roli, ale i jako zdroj nových myšlenek, které stály u zrodu mnohých moderních vědních disciplín. V tomto směru je často odkazováno na metodickou a novátorskou roli francouzské historické školy, formované autory sdruženými kolem významného historického časopisu *Annales*.¹

První číslo bulletinu je přirozeně skromnější. Ve francouzském odborném a univerzitním prostředí je jistě mnoho specialistů na environmentální historii a tím i publikovaných prací. Bulletin by však měl vyvolat zájem nejen o presentaci příspěvků, ale i získat nové členy ESEH a posílit členskou základnu z frankofonních zemí. Pro stručné představení Bulletinu není třeba komentovat zprávu o nedávné konferenci ESEH v Amsterdamu, protože to jistě udělají její čeští účastníci. Můžeme se však zastavit u některých příspěvků Francouzů. Byť jsou představené ve zkrácené podobě, jsou různorodé tak, jako bylo celé tématické spektrum konference.

Vybral jsem příspěvky (autoři R. Morera a O. Lavesseur), které se věnují prostředí, v němž dominuje voda. R. Morera (Šíření environmentálního modelu: Francouzské mokřady a Holanďané v 17. století) shrnuje zajímavý vývoj přeshraničního šíření technik vysoušení bažin pro získávání nové půdy z Nizozemí, země, která se v té době stalo hnací silou světového ekonomického pokroku. Liberální prostředí Nizozemí, hlad po nové půdě a vývoj nových vysušovacích technik se šířilo i do Francie. Zde tyto práce byly realizovány nejprve díky kapitálu vlámskému a kapitálu francouzské aristokracie a později také holandskému. Nově vytvářená „hydraulická“ síť, kterou můžeme nazvat jako nový nizozemský ekonomický a ekologický model, se stal určitou normou pro následovníky v tomto oboru. Také současné direktivy EU (např. pro mokřady) jsou často dědictvím logiky managementu tohoto „modernizačního“ období.

O. Lavesseur (Vědecká výměna jako hnací síla rozvoje mořského chovu) nás vtahuje do tématu pro nás, vzhledem ke geografické poloze Česka, vzdáleného. Týká se chovu ústřic (ostréiculture), který se začal rozvíjet koncem 18. století po devastaci tradičních lovišť a výměně

zkušeností chovatelů a vědců především mezi Francií, Anglií, Itálií a Německem. Počátek chovu ústřic najdeme v Ostende, kde již 1765 vykrmovali dovážené francouzské a anglické ústřice a prodávali je do celé Evropy. Klíčové období pro vznik moderního chovu ústřic bylo období vlády Napoleona III. Ten poslal profesora biologie Costea do Itálie, aby studoval techniky chovu ryb v laguně Comacchio a ústřic v laguně Fusaro. Coste (svým zaměřením embryolog), ve své laboratoři metody pěstování úspěšně propracoval a jeho laboratoř se stala křižovatkou, kde se potkávali emisari i vědci mnohých evropských přímořských států. Pokrok národních technik chovu ústřic se na konci 19. století stal součástí různých konferencí jakož i světových výstav. Chov ústřic je pěknou ukázkou toho, že silný nacionalismus brání kontaktům s okolím či izolovaná snaha některých států o přepsání historie v některých oborech, nevedli k úspěchu. Naopak, intenzivní a reciproční mezinárodní výměna zkušeností vedla již v minulosti k dosažení dnešní úrovně tohoto mořského chovu, na niž je závislý i socio-ekonomický rozvoj mořských pobřeží, management litorálu a v neposlední řadě i zdravá výživa mnoha obyvatel Evropy.

Z dalších presentací bych upozornil na pracovní interdisciplinární skupinu Historie francouzských lesů (Groupe d'Histoire des Forêts Françaises), která je velmi aktivní a s jejímiž výsledky se můžete seznámit na <http://www.ghff.ens.fr>, dále na výzkumnou skupinu Historie vlhkých zón (asi nejlépe vyjádřeno pojmem mokřadů) (Groupe d'Histoire des Zones Humides) na stránce <http://www.ghzh.fr> a na výsledky výzkumného úsilí University Grenoble v tematice Přírodní rizika, historie a společnost (Risques naturels, Histoire et Société).

V závěru bulletinu najdeme různé důležité on-line (Ressources en ligne) zdroje informací k environmentálním dějinám. Celkem má Bulletin 25 stran, přičemž jsem se zaměřil více na fyzicko-geograficky témata. Najdete v něm jistě i zajímavé informace pro sociální a historické geografie.

Poznámky

¹⁾Massard-Guilbaud se v úvodním slově o roli Annales vyjadřuje jinak. Na rozdíl od některých zahraničních kolegů nesdílí názor, že počátek environmentálních dějin je třeba hledat v pracích historiků publikujících v tomto časopise. Podle ní však její úvodní slovo není místem pro otvírání takovéto debaty.